

- төмен рентабельділік клиенттердің көп жиналатын танымал орындарында ыңғайлы бөлшек сауда алаңын жалға алу мүмкіндігінің жоқтығына әкеледі, ал шағын бизнес өкілдері сауда қызметіне әрдайым сәйкес келмейтін және сонымен қатар, сатып алушылардың шағын ағыны. Бұл өз кезегінде сатылымның одан да көп төмендеуіне әкеледі;

- шағын кәсіпорында клиенттер үшін айқын бәсекелестік артықшылықты қалыптастыру және нәтижесінде клиенттердің сенімді аудиториясын қамтамасыз ету өте қиын;

- білікті кадрларды тартуға мүмкіндік бермейтін, бастаушы кәсіпкерлердің шектеулі ресурстарымен біріктірілген басқарушылық тәжірибесінің жеткіліксіздігі өмір сүрудің төмен деңгейіне әкеледі;

- өзіңіздің сенімді аудиторияңыздың болмауы;

- мақсатты аудитория үшін маңызды бәсекелестік артықшылықты құру мен қолдаудың күрделілігі (атап айтқанда, инновация арқылы).

Қорытындылай келе, франчайзинг идеясының қарапайым екенін, ал егер сізде қызықты, ерекше және перспективалы бизнес тұжырымдамасы болса, сіз ақша табу және оны басқа біреуге беру арқылы өз бизнесіңізді жүргізе алатыныңызды атап өткім келеді. Кәсіпкерлік қызмет, осы мақсат үшін қосымша табыс алу, сіздің бизнесіңізді ілгерілету. Кез келген франчайзинг жүйесі тек табысты бизнеске негізделген. Франчайзинг – бұл кәсіпкерлерге табысты бизнесті жүргізу мүмкіндігі, оны ақылы түрде алуды үйрену және қолданыстағы нарық сегментін қолдана отырып, жоғары деңгейлі бизнесті бастау. Франчайзинг – бұл жеке бизнесті дамытудың, жұмыспен қамтуды арттырудың, әлеуметтік мәселелерді шешудің, бизнестің ашықтығын арттырудың және салық базасын арттырудың тиімді құралы.

Әдебиеттер

1. Международный опыт развития франчайзинга. – Информационная поддержка Национальной Палаты Предпринимателей Республики

2. <http://nblib.library.kz>

Мырзамұрат З.Е., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., доцент Мамбетова С.Ш.

ЖЕРГІЛІКТІ БЮДЖЕТТЕРДІҢ АШЫҚТЫҚ ИНДЕКСІН БАҒАЛАУ

Жергілікті бюджеттердің ашықтық индексі бағалау бюджет процесінің әрбір кезеңі бойынша негізгі үш критерийге негізделеді:

- 1) бюджет құжаттамасының толықтығы мен ашықтығы;

- 2) өкілді органдардың ұсыныстарын ескеру және

- 3) жұртшылықты тарту жөніндегі мемлекеттік органдардың қызметі. Бюджеттің мөлдірлігі, жұртшылықтың бюджет процесіне қатысуы және биліктің мықты өкілді органдарының болуы бюджет есептілігінің берік экожүйесін құрайды.

Жұртшылыққа бюджет құжаттамасын беру - бюджет-салық саласының маңызды сипаттамасы болып табылады. Бұл тұрғыдағы принциптер мен тәжірибе фискалды операциялар жайлы түбегейлі ақпарат беруге, мемлекеттік басқару органдарының мақсаттары мен олардың саясатқа талдауды жеңілдететін және есептілікке ықпал ететін формада ақпарат беруіне қатысты.

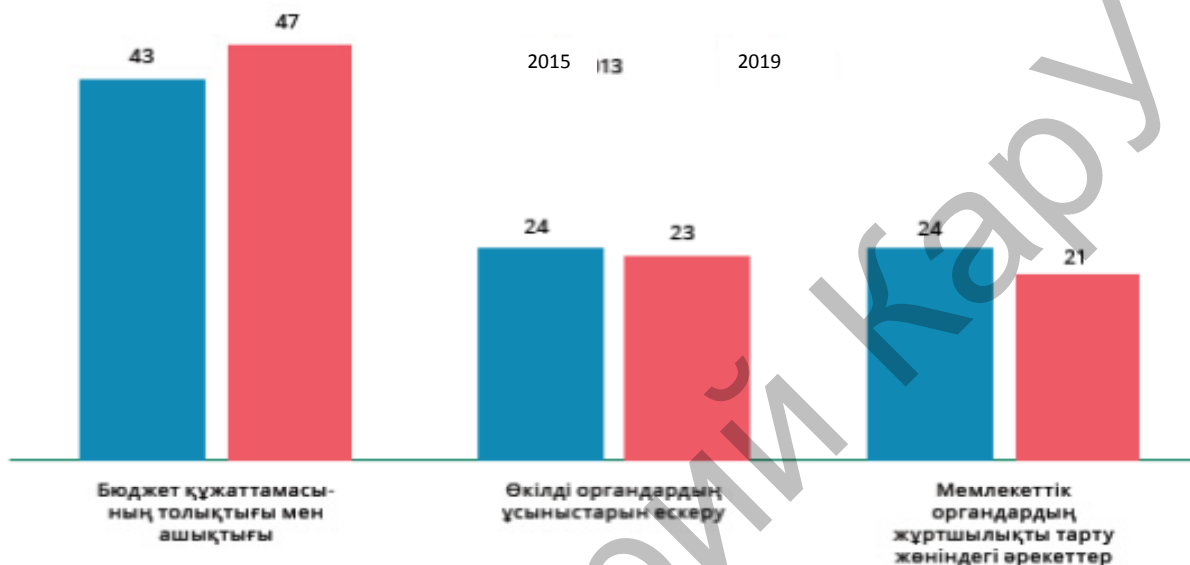
Бюджет құжаттарының ашықтығы жұртшылыққа кірістерді ұлғайту және мемлекеттік қаржыларды жұмсау бойынша атқарушы органдардың жоспарларын білуге және түсінуге мүмкіндік береді. Деректер мониторинг және мемлекеттік органдар қызметі мен бюджеттік бағдарламалар тиімділігі мен нәтижелілігін бағалау үшін, сондай-ақ қоғамдық бақылау мақсатында пайдаланылуы мүмкін.

Бюджет құжаттамасының толықтығы мен ашықтығы бюджет процесінің әрбір кезеңінде бюджет құжаттамасын жариялаудың ашықтығы, толықтығы және уақытылылығы параметрі бойынша балларды анықтайды. Бұл критерий ең жоғары ашықтық нәтижесіне ие және 100 баллдан 47 баллды құрайды, ал 2015 жылға қарағанда көрсеткіштің жақсаруы байқалады. Ал, Индекс шкаласы бойынша критерий «орташадан төмен» деңгейде белгіленген. Жеткіліксіз бюджеттік ақпарат беру норма болып саналмауы тиіс.

Бағалаудың екінші критерийі – бюджет процесінің түрлі кезеңдеріндегі «өкілді органдардың ұсыныстарын ескеру». Шешім қабылдау кезінде сол аумақта тұрып жатқан адамдардың мүддесі

ескеріледі ме, олар жергілікті атқарушы орган ұсынған бюджетке ықпал ете алады ма – мұның барлығы мәслихат депутаттарының белсенділігіне байланысты.

Бұл критерий бойынша ашық ақпарат өкілді билік органдарының өңірдегі қаржылық және экономикалық жағдайға әсер ету деңгейін, депутаттар бюджетке, сондай-ақ бюджетті орындау жөніндегі жауапты және уәкілетті тұлғалардың баяндамаларына ескертпелер мен ұсыныстар енгізеді ме, қосымша ақпарат сұралады ма, бюджет қаражаттарын тиімсіз игерген бюджеттік бағдарлама әкімшілерін жауапқа тартады ма – осының барлығын көрсетуі тиіс. 100 баллдан алынған 23 баллдық нәтиже көрсетіп отырғандай, «минималды» ашықтық бұл сұрақтардың барлығына жауап беруге мүмкіндік бермейді. Сонымен бірге 2015 жылға қарағанда көрсеткіштің төмендеуі байқалады (сурет).

Сурет – Жергілікті бюджеттердің ашықтық индексі бағалаудың негізгі критерийлері (балл)

Фактілер көрсетіп отырғандай, басқаруды жақсарту үшін тек қана бір мөлдірлік аздық етеді және жұртшылықтың бюджетті қалыптастыруға қатысуы бюджеттің барынша мөлдірлігіне қатысты оң өзгерістерді арттыра алады. Жұртшылықтың қатысуы жақсы жұмыс істейтін және есепті бюджет жүйесінің маңызды компоненті болып табылады. «Жергілікті атқарушы органдардың жұртшылықты тарту жөніндегі әрекеті» атты үшінші критерий ең алдымен бюджет процесінің барлық кезеңінде жұртшылықтың билік органдарымен жоспарлы, тікелей қарым-қатынасына мүмкіндік беретін қажетті жағдайларды құруды бағалайды.

Әдебиеттер

1. Шайханова Г.С. Кодашева Г.С., Жубаев С.Д. Доходы местных бюджетов как определяющий фактор развития человеческого капитала // <http://www.group-global.org>
- 2 Ашық үкімет//<https://open.egov.kz/>

Накишпанова М.Д., 4 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – аға оқытушы Ахметова А.С.

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Қазіргі уақытта практика да, басқару теориясы да дамып келеді. Сонымен бірге менеджмент тәжірибесінде өзгерістер теорияның сәйкес дамуына әкеледі. Сонымен қатар теорияның дамуы өз кезегінде басқару практикасына әсер етеді. Басқа адамдарды басқаратын адамдар менеджмент туралы, басқару принциптері туралы және басқару объектісіне әсер ету технологиялары туралы өз идеялары негізінде шешім қабылдайды. Осы мағынада менеджмент теориясы тәжірибеден бұрын келеді. Сонымен бірге теория менеджмент практикасына сәйкес дамиды, өйткені менеджменттегі нақты заңдылықтар алдымен тәжірибеде бекітіліп, содан кейін ғана теориямен сипатталады.